

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 1.

Fre dagen den 5 Januari

1844.

(Inlämt.)

Är Theologie Philosophie?

I Theologiskt hänseende finnes knappt någon wigtigare fråga att beswara, än den nu framställda. Och den wäcks här i afseende på en i denna Tidning gifwen replique N° 33 af förra årgången. Insf. har förgäfwes wäntat, att någon annan tertius interveniens med större förmåga, än som fallit på Insf:s lott, hade yttrat sig i detta ämne, som i wist afseende emellan twenne wettenskapsmän ex professo förut blifwit afhandladt. Nyfnämnde wettenskapsmän hafwa i de bestämdaste uttryck tillkännagifwit deras olika åsigter, och det med den utförlighet, som möjligen kan wäntas i en tidning, synnerligen då flere andra frågor i sammanhang härmed skulle afgöras, hwarigenom en uteslutande uppmärksamhet icke kunde lemnas åt den mest wigtiga. Härigenom har händt, att å ena sidan flera dubier, än som redan blifwit wäckte, kunna tilläggas, och å andra en utförligare förklaring warit att önska, och bör Insf:s deltagande i stridfrågan så mycket mindre wäcka någon förundran, som ett ämne, hwilket för Författaren sjelf ligger i den klaraste dag, möjligt af Läsaren kan vara omgiffwet af skymning. I sådant fall är en bruten tyfnad icke att tadla. Endast indifferentismen är att ogilla, ehwad den af lättförmighet anser saken för likgiltig, eller af maktighet ställer den så der på ett ungefär, eller af fruktan för en rådande opinion förtiger sin öfwerlygelse.

Då Insf. nu redogjort för motivet till sitt deltagande i denna stridfråga, så anhåller han, att den wärde Förf. täcks anse de twifwel, som framkastas, mera såsom underställande, än anmärkande, och förklarar Insf., det han ingalunda har för afsigt att tadla, långt mindre att försöka angrepp mot en man, som

genom flera afhandlingar i Theologiska ämnen beredt sig ett aktadt författare-namn.

Den här framställda frågan kan Insf., enligt sin åsigt af saken, icke annorlunda, än med ett categoriskt nekande beswara. Då nu ordningen kommer, att desamma motivera, så kan detta för närwarande tillwägbringas blott på det sätt, att Insf. granskar de skäl, som Författaren anfört, för att befästa sitt affirmativa swar i samma sak. Och anser Insf. detta vara lämpligast, dels emedan, om något oförwäladt missförstånd uppstår, sådant derigenom lätt kan upptäckas, dels och emedan de stridiga åsigtarna under deras vidare utveckling såmedelst skarpar framträda i deras skärande motsatser, icke blott hwad principen, utan äfwen hwad deras resultatet widkommer. Utli den replik, som Författaren redan gifwit, har han icke eller uppfattat ämnet i positiv form, utan endast i relation till de då framställda inkasterna. Wid detta förfarande är icke eller något att anmärka. I stället för positivt bewis gör Förf. till en början jemförelse emellan natur-philosophi och natur å ena sidan, samt philosophi och Christendom å andra, samt söker genom analogiens ledtråd finna frågans upplösning. Härwid anmärkes först, att liknelser gifwa en allt för slipprig grund, för att kunna bära tyngden af en bewisning. *Exempla et similitudines illustrant, non probant.* Dernäst att förhållandet emellan naturphilosophi och natur har en blott tillfällig beröring med ämnet, och således icke bör sätta första uppmärksamheten; samt omsider att, då frågan är om begreppsförhållanden emellan Theologi och philosophi, beggaderas högsta idéer hade bordt uppwisas, och sedermera den identité, som är dem emellan, framställas, hwarigenom man kunnat inse det skäl, som berättigar till ymdömet, att Theologi är Philosophi. Om ämnet i denna form blifwit framställdt, hade frågan warit beswarad, och

då först hade en gifwen liknelse på sitt ställe kunnat användas, för att sprida ytterligare ljus.

Ins. öfvergår nu till en närmare granskning af den gifna liknelsen, hwilken antyder, "att på samma sätt, som naturphilosophien söker uppfatta lagarna för det lif, som sig i naturen utvecklar, utan att derigenom, efter någon egen på förhand uppgjord regel, wilja gilla eller förkasta naturproducterne, och i de förkastades ställe sjelf frambringa nya, på samma sätt förhåller det sig med philosophien i asseende på Christendomen. Att Theologi är Philosophi betyder således, att Theologien i och genom förnuftet will fatta de i werkligheten och först och främst i Skriften gifna trosfakerna, men det betyder icke, att den will corrigera eller ympa Christendomen utan begripa den i des förnuftighet." Wi wilja nu stärkåda denna liknelse först till des form, och sedan till des innehåll, eller med hänseende till de i liknelsen innefattade särskildta satsene. I asseende på den förra, så erkänner Ins. sin oförmåga att här inse tertium comparationis. Ty att naturphilosophien skulle kunna förändra naturalstren är en absolut omöjlighet, men att philosophien i besagda asseende kan influera på Christendomen, så att den förändrar des egendomliga läror, är ganska tänkbart och således möjligt, ännu mera i werkligheten fullkomligen gifwet. Dogmhistorien bär ju härom det evidentaste intyg ända ifrån Gnosticismen intill Hegelianismen. Ins. nödgas således underkänna denna liknelse, heldst den i förevarande fall föga upplyser, mindre bewisar.

Wi öfvergå nu till den sats i liknelsen, som statuerar at Theologien är Philosophi öfwer Christendomen. Denna sats understödjer Förf. med följande raisonnement. "Frågan är här blott: 1:o Är Christendomen verkligen förnuftig? och då detta wäl icke lärers förnekas, 2:o Är Christendomen i denna des ponerade förnuftighet för den menckliga (subjectiva, wetenskapande) tanken tillgänglig, eller är den något så heterogent och motsatt mot allt menckligt förnuft, att den för den sista nämnda ohjelpigen förblifwer främmande och oåtkomlig? Gäller detta sednare, då kan om Christendomen ingen wetenskap finnas, Theologien är då hwarken Philosophi eller något annat. Gäller åter det förra, då har oc Theologien sin tillwaro betryggad, och detta just såsom begripande wetenskap, d. w. s. såsom Philosophi." Och något längre fram i sin replik tillägger Förf. till föregående argumentation ett nytt dilemma med hänseende till Theologiens idfare.

Frågan om Theologie är Philosophie är antingen falsk eller sann. Är den falsk, då har ju också Theologien uti sig en inneboende makt, att, utan att wara Philosophi eller af Philosophi besmittas, lesiwa ett friskt, egendomligt och sålunda sig fortutvecklande lif, och den behöfwer då ju blott wisa detta, så skall opinionen owillforligen nödgas erkänna den för något mer än en historisk lera. Äfwen så behöfwa då den egentligen Theologiska wetenskapens idfare ingalunda upproffa en enda minut af deras dyrbara tid åt onyttiga Philosophiska klyftigheter, utan de böra twertom wara angelägna att använda af denna tid, så mycket möjligt är, för att ofördrösligen tillkämpa sig den seger, som icke kan slå dem miste. Är satsen åter sann, då m. m. För att winna desto redigare uppfattning af ämnet, will Ins. först sästa sig wid den föregående argumentationen och sedan wid det påföljande dilemma med hänseende till Theologiska wetenskapens idfare, I asseende på den förra måste Ins. här, för att undwika en ändamålslös logomachi, inskränka sig till de generellaste anmärkningar. Orsaken dertill är, att Philosophiens begrepp, i närwarande discussion ingalunda låter fixera sig, då Förf. definierar den genom en begripande wetenskap. Nu nekar wäl icke Ins., att Philosophien är en begripande wetenskap, icke eller Förf:s rättighet att för sitt ändamål gifwa en wif begreppsbestämning. Verba valent ut nummi. Det beror på pregeln de erhålla. Och det gifwes inom hela wetandets område intet enda begrepp, som ej kan utwidgas eller inskränkas efter hwarje Förf:s godtfinnande. Men hwad Ins. med all trygghet påstår, är att definitionen är laxior suo definito. Ingen enda wetenskap finnes, som will uppgifwa anspråket att begripa sitt föremål, men derigenom blir den icke philosophi. Exempel må tagas utur naturwetenskapen. Den framgår rastlöst och med förwänande framsteg, och det — märkom det wäl — methodo empirica. Naturwetenskapen astår dock ingalunda sin fordran att wara en begripande wetenskap, men den är icke derföre primo actu Philosophi. En wetenskap, som icke begrep sitt föremål, wore ju en contradictio in adjecto? Låtom os nu lämpa detta till Theologien. Äfwen denna widhåller att blifwa ansedd, såsom wetenskap, och des Idfare befrämja des framsteg på ett sätt, som i denna wetenskaps idé är antydt. Men philosophi är den ingalunda, emedan den icke med philosophien utgår från enahanda principium cognoscendi. Detta är allt, hwad som af förutnämnda skal

för närvarande i detta afseende kan anföras, utan att wi här wilja wäcka frågan, huruvida olikheten består deruti, att målet, till hwilket filosofien syftar, är just punkten, hwarifrån Theologien utgår. Beträffande särskildt den slutsats, som drages deraf, att man wägrar Theologien namn af filosofi, så se wi emellan det föregående och efterföljande ingalunda det förhållande, som antyder grund och följd. Ty hwem skulle wäl wilja påstå, att en blifwande Theolog ej behöfwer Philosophiens studium, dertill att Theologien icke är Filosofi? För vår del tillstå wi uppriktigt, att en Theolog icke blott bör vara hemmastadd i Philosophiens studium, utan ock possedera sin tids hela bildning, och torde hwar och en lätt inse, att dessa satsar icke äro hwarandra motsägande, utan ganska wäl stå tillsammans, om man blott skiljer emellan Theologi, uti objectiv och subjectiv mening tagen. Theologi i objectiv mening är icke Filosofi, men detta hindrar ju icke, att ju Theologen kan vara Philosoph? Att begge dessa predicater kunna samma person tilläggas, har den oförgätlige N. Rydelius med ett eclatant exempel ådagalagt, äfvensom att han ganska wäl wiste, att skilja emellan elementerna för begge dessa wettenskaper. En Theolog måste äga en grundlig humanistisk bildning, hwartill onekligen hörer Philosophiens studium. Han skulle eljest, minst i vår tid, bestå wid de många inkast, som göras mot sjelfständigheten af hans wettenskap. Men märkom härwid noga, att då han i polemiskt eller i annat hänseende brukar Philosophiens biträde, så är han, såsom Latinaren plågade uttrycka sig, icke in suo regno. Han har då beträdd ett främmande gebit, icke olit en Härförare, som, för att afwärja härjning från sitt eget land, öfwerför frigsoperationerna inom fiendens egna landamären. En wettenskaps värde nedsättes icke derigenom, att man bestämmer dess område. *Suum cuique*. Såwäl Theologien, som Philosophien hafwa hwarje för sig ett betryggadt och af hwarandra oberoende värde, hwarje inom sin sphaer och för sitt ändamål.

Jns. har sökt ådagalägga, att den här ofwan gjorda slutsats, med hänseende till Theologiska wettenskapens idkare, endast har sin grund i Förfs: subjektiva uppfattning af ämnet, men icke i sjelfwa saken. Då man af wisfa gifna satsar will sluta till bestämda följder, som genom de förnas antagande i erfarenheten skola uppstå, så fordras den största warsamhet. Att förutse aflägsnare mer eller mindre sannolika föl-

der, som af hwarje sats i detta hänseende kunna uppkomma, blir alltid wanfligt. Och att argumentera genom förespegling deraf, bör sorgfälligt undwiskas. *Res per se ponderanda*. Är sanningen i sig sjelf bewisad, kan man om de möjligen följderna vara mer obekymrad. Sanningen, rätt framställd och rätt tillämpad, kan icke åstadkomma menliga följder. Men då Förf. har öppnat denna väg för bewisning-neml. att tala om möjligen blifwande följder af en wis opinion, så må det ej förmenas Jns. att beträda samma bana, ehuru han icke wid de presumerade följderna will fästa någon kraft af bewisning. Dock tror han sig i flera fall hafwa en redan gifwen erfarenhet på sin sida.

Så widt Jns. känner, har den tanken, att Theologien är en af Philosophien oberoende sjelfständig wettenskap, aldrig menligt inwertat på Theologiska studiets framsteg. Dertom har samma öfvertygelse, att Theologien har sin egen kunskapskälla i den Hel. Skrift, och att den, af Philosophien oberoende, kan framgå sin bana, werkat ett långt grundligare studium af samma wettenskap och dess hjelpkällor, philologia biblica et crisis, än någonsin händelsen blifwit, ifall man antagit den satsen, att Theologi är Filosofi. Och då Jns. nyligen anført exempel wid ett annat fall, må äfwen här tillåtas dyligt. Det war den mest religiösa bewefelsegrund, som förmädde J. A. Bengel att företaga sitt widsträckt och mödosamma Critiska studium af N. T. Han höll Skriften för den enda kunskapskällan till Theologien, och innan han wille fortgå längre i dess studium, ansåg han nödigt att genom en trägen forskning för sig stadga rätta läsearten af hwarje locus biblicus. I samma mån, som Biblen anses för Theologiens enda kunskapsgrund, blir den äfwen i dess grundspråk med närbeslägtade dialecter en hufwudsak. Hwar och en, som befattat sig med Theologiens studium, känner hwad tid och möda det propedeutiska för samma studium fordrar. Skulle nu opinionen så bearbetas, att man antager satsen: Theologien är Filosofi, så blir bibelstudium något sekundärt, och sannolikt uteblifwer icke den werkan, att den classico-theologiska lärdomen förfaller i wanwärde. Här är ju upptäckt en *via plana et expeditior*. Den, som då will hafwa en röst med i laget, måste förut documentera sig som filosofi, för att kunna göra sin mening gällande. Wi tala icke om hwad som nu är, utan om hwad som möjligen kan ske i en framtid. Men hwad man redan här i

Sverige fruktar, deröfver klagar man redan öfver-
lyd i Tyfland. I sådant fall älskar man likväl
icke att anföra exempel, ehuru de af utländska skrift-
ställare gifvas wid handen.

Det inkast som göres mot Theologien såsom Phi-
losophi betraktad, att neml. genom en sådan förutfatt-
ning det skulle kunna inträffa, att en Theolog under
sin verksamhetstid såg sig nödsakad, att ömsa systemer
flera gånger och det till föga fromma för Theologien,
såsom en sjelfständig wetenskap, lärar swärligen af
hvilken som helst kunna wedersläggas Förf. har till be-
swarande upptagit detta redan gjorda inkast, och wi
anföra här hans egna ord: "Om det ödet skulle träffa
en Theolog, att tre eller fyra eller ännu flera gån-
ger ömsa system, så woro detta ingen olycka, utan
twertom endast bewis derpå, att han följde med sin
tid och förmådde att deltaga i des intelligentas lifs or-
ganiska utbildning. De filosofiska systemerna stå
nemligen, såsom så ofta och af så många blifwit an-
märkt, icke i ett blott yttre, tillfälligt och atomistiskt
förhållande till hwarandra, utan i ett inre organiskt,
och de wederslägga alltså hwarandra, för att nyttja
den bekanta liknelsen, ej annorlunda än blomman we-
derslägger knoppen. Wore det ej så, så hade den mensk-
liga tankans arbete seklerna igenom endast varit en
barnslig fruktlös lek med hwarandra forsande inbild-
ningar, och icke blott ingen Theolog, utan öfverhuf-
wad ingen klok menniska borde det då kunna falla in
att fortsätta det wanwettiga gyselverket. Men wi
tro på en gudomlig Försyn i mensklighetens historia
och således också i Philosophiens. "Här finner man
flere sätser, och hwarje af dem skall granskas, i affe-
ende på des vis demonstrandi i förevarande fall.
Det synes af det anförda tydligt, att Förf. ingalunda
bestridet riktigheten af det gjorda inkastet, han säger
blott, att ett sådant ombyte af systemer icke wore till
skada, utan bewisade, att Theologen följde med sin
tid, och kunde deltaga uti befordrandet af des intelli-
gentas lifs organiska utveckling. Innan Inf. går att
härwid göra någon anmärkning, will han i förbigåen-
de nämna, att Förf., för att beswara inkastet i hela
des widd, hade bordt reflectera ej blott på den för-
mon, som genom ömsning af systemer uppfom i sub-
jectivt hänseende för Theologen, utan uppmärksamhe-
ten hade äfwen och i första rummet bort sträckas till
den fördel, som derigenom bereddades den Theologiska
wetenskapen, ifall någon förmån från detta håll hade
varit att förda. Ty här om är egentligen nu fråga,

och en discussion skulle i detta hänseende hafwa spridt
särdeles ljus öfwer ämnet. Hwarje annan biäufigt le-
der ofelbart derhän, att sjelfwa status quæstionis
längre bortskjutes. Men då Förf. icke nu lemnat nå-
gon ledtråd att härpå inkomma, så upptager Inf. i
stället Förf:s omdöme, att en Theolog genom öms-
ning af systemer wisar, det han följer sin tid. Detta
omdöme förutsätter åter en annan sats, som innehäl-
ler, att filosofien i des successiva framsteg, ensam
är representant af tidsodlingen i allmänhet, men onek-
ligen hade en sådan sats fordrat sin särskilda deduc-
tion, för att kunna ikläda sig objectiv giltighet. Inf.
nekar icke, att Philosophien äfwen i sin mohn repre-
senterar tidsodlingens framsteg. Men att den ute-
slutande skulle det göra, bestrides i allo. Och anse
wi, att filosofien icke annorlunda kan representera
tidsodlingen, än hwarje så kallad speciel wetenskap
samma odling föreställer. Uti hwarje wetenskapshi-
storia finnes i framställningen af wetenskapens succes-
siva framsteg och olika öden under särskilda perioder,
hwarje tids olika lynne och odlingsgrad afbildad. Att
lemnna upplysning derom, är ej filosofien ensam
förbehållet. Wetenskapen, i Collectiv mening tagen,
är mätaren på tidsodlingen. Att en wetenskapsman
följer sin tid will således säga, att han känner sin
wetenskaps successiva framsteg, icke blott historiskt, utan
så, att han sjelf, såsom Förf. uttrycker sig, ingriper i
sin tids intelligentas lifs organiska utbildning. Han
måste känna sin wetenskap både i sig sjelf och i des
förhållande till andra närbeslägtade, Philosophien här-
ifrån ingalunda utesluten. Hit kommer man, då man
wälsjer en sådan tankledning, som den här framställda,
och något vidare finner ej Inf. deraf följa. En wet-
enskapsman frambar sin fulla gärd åt tidsodlingen,
då han bidrager till sin wetenskaps framsteg, på sätt
som wetenskapens idéer antyder, och det ligger icke i
sakens natur, att Philosophien är det medium, hwar-
igenom detta skall ske.

Denna sin ofwan antyddas åsigt understöder Förf.
med den anmärkning, att "ehuru Filosofiska syste-
merna äro hwarandra olika, filosofien dock är en,
och att skildnaden emellan systemerna icke är annor-
lunda, än den emellan blomman och knoppen." Den-
na liknelse innefattar således, att nämde systemer ut-
wisa en ständigt fortgående utvecklingsprocess till nå-
got bättre och fullkomligare, hwarigenom utbytet af
ett äldre system emot ett yngre, med hänseende till
idéen, alltid måste medföra båtnad. Denna liknelse

är, såsom Förf. sjelf säger, mångfalliga gånger begagnad, och Ins. bestrider icke, under wisfa antagna modificationer, des riktighet. Ämnet, hwarpå man här inledes, är af det widsträcktaste omfång, och måste därför Ins:s åsigt häröfwer snarare antydas än utföras. Philosophien har wisserligen i alla tider varit enahanda, så wida som des problem alltid varit detsamma, ehuru det kunnat olika exprimeras, efter de särskilda synpunkter, hwarifrån man, i speculativt hänseende utgått. Och hwar de olika systemerna widkommer, som i de särskilda speculationerna innefattas, så medgifwes likaledes, att deras inbördes förhållande oftast varit genetiskt, så att i ett föregående system har kunnat upptäckas brodden till ett annat följande. Huruwida likwäl detta alltid varit händelsen, lemnas derhån. Detta rörer desutom icke förevarande ämne. Ty här är icke egentligen fråga om ett systems förhållande till wettenskapen, utan om den betydelse, som det inom lifwet söker att winna. Här är icke fråga om någor speculations utgående utur wisfa antecedentia, ej eller huru den i serien af systemer fyller en wis lucka, och der intager sin anwista och bestämda plats; utan frågan är endast om speculationens resultat, öfversflyttade inom det praktiska gebitet. Ligger det nu i sakens natur, att dessa resultat, wid hwarje ny speculation, progressiw och beständig skola utveckla sig till något bättre och fullkomligare? Det är just detta, som wi wäga betwisla, och ur denna synpunkt bör det uppfattas, hwar Ins. här om yttrar i det följande.

(Slut e. a. g.)

Recension.

Ett och annat om Finland. Af **Paavo Suomalainen**. Andra upplagan, tillöft med **Censuren**, **Sweriges ställning till Ryssland och Thronföljarens besök**. Stockholm, 1843; 52 sid. 8:o.

Arbetet är obetydligt. Det utgör egentligen blott en parasitwärt uppå föregångarne **Weska Kuoharinen** och **Olli Kekäläinen**, eller, såsom han här oftast benämnes, **Olle Kekäläinen**. Förf. röfer en fullkomlig brist på djupare politisk blick, på närmare kunskap om det wigtiga af sitt ämne, på sans och på den warsamhet en sådan skriftwerling, under Finlands

nuwarande förhållanden, nödwändigigt erfordrar, för att icke skada, i stället för att upplysa och gagna. Sannolikt har han trott sig finna en fördeåfer, om han besädde förut uppbrutna tegar, och hwar som selade honom i rent och skarpsinnigt omdöme, wille han ersätta med bittra anmärkingar, sundom tillmälen. Men **skarphet** är icke alltid **skarpsinnighet**; detta har vår Förf. tydligen ådagalagt. — Sådana utwattningar af ämnet, som Förf. företagit sig, göra desutom en god sak ligilltig eller förhatlig, framför allt, då man deraf bildar en födkrof, och ersätter med beskillningar, hwar som brister i tankar och bewis. En öfwerdrift i tadel förskaffar den ansälne deltagande och undseende.

Man ansåg i fråga warande skrift af så ringa wigt, att man lät des första upplaga passera oanmärkt; men nu har Förf., i ett förord till andra upplagan, omförmått des starka affättning "endast inom Stockholm," ehuru det ej torde wara honom obekant, att den första, till stor del, utbjöds i block, samt att deraf ännu kan erhållas hundrädets exemplar. Man får underställa Förf., huruvida det war hederligt handladt, att föranstalta en ny upplaga af ett arbete, hwaraf de, som inköpt den första, ännu äga rika förväder. — Skrytet har, emedlertid, framkallat uppmärksamheten och granskingen.

Swar och en, som förstår hwar han läser, finner lätt, att vår Förf:s tre föregångare, **Swasser**, **Kuoharinen** och **Kekäläinen**, arbetat i samma syfte, ehuru på olika wägar. Deras skrifter utgöra ett förenadt helt, af hwilka ej något får fattas, i händelse ämnet skall anses fullt utveckladt. Under sken af strid (tillfällig eller aftalad, det wet rec. icke), hafwa de ådagalagt, hwilka Finlands politiska rättigheter äro, och huru det kommit i åtnjutande af dem. Saken war ömtålig, och de hafwa behandladt den med all möjlig hoffsamhet. Detta allt har den Dyfka öfwerfättaren af ofwannämnde Författarens arbeten insett, och äfwen tydligen, ehuru blott i förbigående, framställt i sitt företal. **Paavo** har icke begripit detta. Den som klandrat är hans man; sans, och skal uttala med sconsamhet, fattar han icke. Deraf hela ensidigheten, ja plattheten, uti omdömet öfwer hans föregångare.

Rec. har yttrat, att Herr **Paavos** arbete är, hufwudsakligen, blott ett uppfof af hans föregångares skrifter. Sid. 1—22 hos vår Författare, innehålla ett sammandrag och en sammanblandning, eller kanske

rättare ett slags föredragningslista af **Swassers**, **Kuoharinens** och **Kekäläinens** åsigter och yttranden, utspädda med några Förf:s egna, föga djup sinniga tankar och utläggningar. Derifrån och intill sid. 26. (så långt sträckte sig första upplagan), är Förf:s egen produkt, och hela företaget tyckes, med tillägg af ett möjligt hopp om winning, hafwa uppstått, egentligen för att säga några bitterheter emot "Geheimerådet von H."

Andra upplagan af **Naavos** skrift är, för att begagna hans egen, ganska härdragna uppgift på titelbladet, "tillöft med Censuren, Sveriges ställning till Ryssland och Thronföljarens besök. Det war en besynnerlig tillöfning för en broschyr!

Hwad här i sak yttras om censuren i Finland, återfinner man, till största delen, hos **Swasser** och **P. Kuoharinen**. — Betraktelserna öfver "Sveriges ställning till Ryssland," äro öfversatte från Tyskan, och hafwa förut varit införda uti en tidning. — Berättelsen om "Ryska Thronföljarens besök i Helsingfors," upptager wanligt dagsqwaller, äfwen om andra höga personers besök derstädes än Thronföljarens, och hade kunnat göras både mera innehållsrikt och mera upplysande.

Blockar man sålunda från vår Förf. alla främmande fjädrar, så återstår, såsom hans eget, stort ej annat än anfallet emot Herr von H. Detta har föranledt ofwanupptagne yttrande om skriftens hela ändamål. Rec. känner icke Herr von H. personligen, och står uti inga förbindelser till honom; och skulle några förhållanden finnas emellan bemälda Herre och Rec., så äro de snarare owänliga än wänliga. Detta oaktadt kan Rec. icke förena sig med Förf:s sätt att behandla honom. Förf. nekar troligen ej, att Herr H. är en man af mycken kraft, arbetsförmåga, sakkänedom och fasthet i wilja, att han ådagalägger mycket nit i alla sina företag; att han wet hwad han will, och hwad han will det förstår han att genomdrifwa. Uti vår nerffwaga tid utgör allt detta redan inga obetydliga egenheter. Man känner, att han befriat Finland från de stora olägenheterna med blandade myntforter af mångfaldiga slag, och sålunda, jemte andra åtgärder, ordnat des finances. Sverige har wisserligen icke wunnit derpå; men Herr H. skall bedömas såsom Finne, icke såsom Swenskt. Herr H. har i hög grad underlättat Finska handels-transaktionerna, genom det öppnade tillfället, att, utan alla kostnader, få köpa wexlar uppå Stockholm eller i

Stockholm uppå Finska banken; han har genomdrifwit flera andra wigtiga åtgärder; den beslutna kanalen emellan Saimen och hafwet skall wara hans werk. Om han derunder gjort misstag, åstadkommit betungande, någongång, såsom det tyckes, äfwen förwända, eller åtminstone beswärliga författningar, utan gagn, så kan det wäl hända honom, liksom andra menniskor, att han begär felsteg, och ehuru man ej kan gilla dem, böra dessa likwäl icke beröfwa honom allt loford för det goda han werkat och det nit han ådagalagt. Man borde kunna wara billig, och skilja det berömdwårda från det mislyckade. — Man beskylles honom, att han, wid alla sina handlingar, ledes af magtbegär. Huru wet man det? Kan hans werksamhet ej lika gerna härleda sig från iswer och kärlek för fosterlandet? Det är handlingen man för bedöma, icke bewekelsegrunderna. Ingen har läst eller kan läsa i en annans hjerta! Man klagar att han är något hårdhänt i sina försaranden. Gerna medgifwet; men med blöta fingrar afrensas icke tidens surdeg, hwilken är riklig i alla länder och stater. Mången som lidit af Herr H:s starka hand, uppger härtill icke lofwårda driffjedrar; men har omdömet någon grund, derom blir en ny fråga? Deremot medgifwes allmänt, att han förstår uppskatta förtjensten hwar den finnes, samt att han icke säras af motfägelser. Detta är mera än mycket. För öfrigt är det Rec:s öfvertygelse, att man bör wara rättwis, äfwen mot en owän, utan att derföre öfwerfylja hans brister.

I fall det tadel Förf. framgår emot Herr H. också wore gängse, så anser Rec. honom likwäl icke berättigad, att utspida det i tryck; emedan det innehåller beskylningar, hwilka aldrig kunna styrkas. Och hwad det så kallade allmänna omdömet beträffar, så har en hwar erfarit, hwad det innebär. Låt mannen dö, hans werk bära frukt och målet för en möjlig afund hafwa förswunnit, så torde utslaget utfalla något olika. Sådant han hänt förut, samt inträffar, owilkorligen, äfwen framdeles. Och i allmänhet borde myran icke sitta till doms öfwer lejonets gerningar!

Notiser:

Köpenhamn. Wid Skandinaviska sällskapets andra ordinarie möte den 22 Nov., då 170 nya medlemmar upptogs, förekom bland annat ett föredrag af Professor **Forchhammer** om Skandinaviens geognostiska förhållanden. Såsom bekant, har Forchhammer genom wetenskapens biträde bragt till full-

komlig evidens, att det först är i en sednare period som waitnet i botniska hafswiken, hwilken förut warit en arm af ishafwet, efter att genom landets höjning hafwa blifwit skildt derifrån, söderut brutit sig en väg och således söndrat Danmark från det öfriga Skandinavien. Detta är alltså desamma som poetiskt innehållas i Gesions wackra myth, och des öfwerensstämmelse med, hwad ett årtusende sednare den nyaste af alla wetenskaper har bewisat, är så märkwärdig, att man nästan nödsatas att som grundwal för desamma antaga en historisk tradition. Forchhammers föredrag slutades också med en allusion härpå, hwilken derefter utfördes i ett särdeles wackert skaldestycke af Hertz, hwari han behandlar hela Gesions-mythen och som på en dertill komponerad melodi, i urgammal och äkta nordisk stil af Mung, utfördes med harpakompagnement af en talrik fångarför.

— Den 20 siffl. Dec. höll Skandinaviska Sällskapet sitt tredje ordinarie möte. Förmanen anmälde, att från skandinaviska sällskapet i Upsala en skrifwelse ankommit, hwaruti desamma underrättade sin frände i Köpenhamn om sin tillward. *)

*) Då icke förut i denna tidning omnämnts det upsaliensiska skand. sällskapets första sammankomst, hwarwid desamma konstituerade sig; så kan det vara lämpligt att här införa följande, ur "Djorgny" hemtade, berättelse derom! Sammankomsten ägde rum den 26 siffl. November och war talrik besökt samt bewistades äfwen af Hr Erkebiskop Wingeård, som jemte Professorerna Geijer och Atterbom tedat sig såsom ledamöter af sällskapet. Hr Magister Docens Petersson öppnade sammankomsten med ett intressant tal, hwari han först skildrade nordens natur och deraf härflötande karaktärsolikhet hos de nordiska folken, hwarefter talaren öfwer gick till en kort betraktelse öfwer Kalmare Union och det af den födda nationalhat, som under århundraden söndrat så närbeslägtade nationer från hwarandra; derefter fästades uppmärksamheten på den glädjande synen af den sympati, som i våra dagar drager brödrasfolken allt närmare till hwarandra. Ett wigtigt steg togs med de Danste ynglingarnes tåg till Upsala sifflidne war. Annu ett skall tagas medelst inrättandet af det nu stiftade sällskap, hwars föremål ärolyfta en härmare känneedom om brödrasfolkens kultur. Derefter öfwer gick talaren till waderläggning af påståendet, det sällskapet icke wore moget för sitt ändamål. Medlemmarne utgifwa sig ej för en högre bildnings representanter; wisja ej lysa, men lysas, och främst lära sig sjelfwa, att de skandinaviska folken äro ämnade wid samma moders bröst, att de hafwa gemensamma minnen, och att de böra söka att närmare förstå hwarandra och sprida känneedom om hwarandras kultur. Slutligen uppmanade talaren, med anförande af berättelsen om den Gudinnan (Concordia) åt hwilken Camillus uppbyggde ett tempel i Rom, till enighet, utan hwilken det mest gigantiska ramlar. — Derefter företogs granskning af det af en Direction förut uppsatta förslag till stadgar, hwarefter wal af ny Direction förrättades, då

Sedan förmanen derjemte anmält, att sällskapets bibliotek komme att öppnas strax efter nyår, upptogs 146 nya medlemmar, så att sällskapet nu räknar 851 deltagare. Den öfriga aftonen egnades en Bellmans fest. Fonden af den stora salen i Hotel d'Angleterre uppfylldes af en stor transparent af Marstrand, föreställande Bellmans apotheos. Den erotisk-bacchantiska poesien äldste representant, Anakreon omgifwen af genier och amoriner, som äro sysselsatte att förda drufwor och pressa win, emottager i de himmelska regionerna Bellman (både ansigte och kostym porträtt), som drages i en blomsterpreydd char af genier, under det en swärm satyrer under hwarjehanda sjelfswälbiga krumsprång skjuta på bakom; öfwer dem swäwa tvenne qwinliga figurer, — poesien och musiken gudinnor — med lyra och lagerkrans. Under det solbestrålade berg, hwarpå denna scen föregår, är en djup fjällhåla, hwaruti en massa nissar och gnomer äro sysselsatta att i ett kolo-salt käril laga punsch, hwar till requisiterna med beställsam träslifwer framsläpas af åtskilliga hobar. En af dessa representanter för den lågkomiska sidan af listwet, bjuder punsch till en kring ett bord lägrad grupp af bellmanska manliga och qwinliga figurer, som jubla i bacchantiskt rus och af hwilka en tyckes hafwa en drucken vision af Bellmans himmelsfärd, hwilken är bortryckt från denna sphaer, emedan uti honom lefde geniets höga idealitet. Denna idealitet som utgör det egendomliga i Bellmans poesi, antydes dels dermed att de anakreontiska genierna med nyfiken fruktan titta ned till nissarnes infernaliska förefastwande under det de modigare satyrerna, lockade af slägtskapen emellan deras win och nissarnes punsch, stiga ned i desas håla, der en af dem bränner sig på punschen, en annan, som redan blifwit drucken, af gnomerna begagnas att sitta på. Utörd af Hr Marstrands genialiska raske pensel åstadkom denna kolo-sala tablå med sina rika kontraster och åtskilliga genom transparentet förhöjda ljuseffekter en listigt anslående werkan. På den ena sidowäggen war uppförd en tribun för talarne, upplyst af kandelabrer, midföör den med granträd ornerade kafelugnsnischen, hwari, upplyste af små glaslampor af olika färger, Biskops Ballyria och Freunds Odin wore anbragta. För öfrigt war sjelfwa salen icke upplyst, men från alla de angränsande sidor rummen inströmmade ett rikt och behagligt ljus. Festen öppnades med en sång af Poul Rytter, hwilken, af Concertmästare Frolsch satt till Bellmans herrliga melodi "Drick ur ditt glas, se döden på dig wäntar" (Fredmans Epistel 30), föredrogs af student-sångföreningen. Derefter framställde Hr Mung Bellmans lefwerne. Efter att hafwa satt åhörarne in i situationen genom att berätta ett kapitel af Crusenstolpes "Morianen", gaf talaren en allmän utsig of den gustavianiska skaldestperioden, af Bellmans karakter och lif, och hans äminnesses

följande Herrar dertill utsågos: Mag. Docens Petersson, Mag. Docens Bergstedt, Mag. Docens Malmström, Akad. Adjunkten Afzelius, Mag. Sultman, Mag. Docens Boyallius, och Mag. Docens Kumlin. Wid derefter förrättadt wal till Dröförande erhöill Akad. Adjunkten Afzelius flesta rösterna och dernäst Mag. Docens Petersson, som således blef vice Dröförande.

fenare och senaste historia. Slutligen lemnade han ordet till den, som först hade gjort Danmark bekant med denna stätt af humorfylld qvickhet och djupt wemod, till den som bättre än någon annan kände de bellmanska dikternas värde och deras stora skandinavisk-nationala betydelse. Innan emedertid Professor Heiberg besteg tribunen, föredrogos flera bellmanska fånger dels i för, dels solo med guitar-akompanjement af Norrmannen Telleffen. Heiberg gaf derefter en högt humoristisk, esomoftast af stratt och bifallsrop asbruten, skildring af den bellmanska poesiens egendomliga wäsen, kryddad med en mängd träffande citater ur Bellmans dikter. Till slut hänwiste han emedertid till, att Fredman den förste, Fredman den sista, Fredman den endes endaste rätta tolt war fång, och festen slutades med utförandet af en del af Bellmans dikter och melodier, hwilkas fulländade enhet just utgör deras mest karakteristiska värde.

(Efter Fædrelandet).

= Bland den mängd skrifter som äfwen härstädes till julen utgått ur pressen, anmärka wi: Korsveien, Novell af Forf. till en Hverdagshistorie, udg. af J. L. Heiberg (1 Rbd 60 s. Reitzels förlag); Nye Eventyr af S. C. Andersen (32 s. samma förlag); Urania for 1844, udg. af J. L. Heiberg (2 Rbd 76 s. Bing & Sons förlag); Dansk Folkekalendar for 1844 (56 s. Trykkefrihedssekselskabet's förlag); De 3 Landsmænd, Novelle af Julius Carlo (1 Rbd. Skand. Boghandels förlag).

Christiania. Den flittige og fortjente Forfatter, Jernværks-eier Jacob Aall till Næs har skjænket sine Landsmænd en Ju-legave, hvorved han paany har gjort sig fortjent til den Anerkjendelse, som man saa ofte har havt Grund til at yde ham. Første Deel af hans Erindringer som Bidrag til Norges Historie fra 1800 til 1815 er udkommen*). Deri beskrives med de blide og afrundede Træk, som udmærke denne Forfatters humane Pen, Norges Tilstand i politisk og især i økonomisk og finansiel, samt i intellektuel og sædelig Henseende ved Begyndelsen af dette Aarhundrede og i Perioden til 1807, samt Oversættelsen paa Kjøbenhavn, Krigen paa den svenske Grandse og Besværligheden med Provianteringen og Norges forladte, forsvarsløse, blottede og saagodtsom ødelagte Stilling under Krigen i 1807 og 1808 m. V., ligesom ogsaa enkelte fremragende Personligheder, saasom Prinds Christian August, Enevold Jansen, Grev Wedel Jarlsberg skizeres. Forfatterens velfortjente Anseelse og Begivenhederne selv vilde altid gjøre dette Verk til en hærfkommen Læsning, om det end ikke indeholdt værdifulde Ræsonnements over Begivenhederne og Tilstanden, interessante Fremstillinger deraf og den fuldstændigste Fædrelandets Historie af ovennævnte Tidsrum, som hidtil samlet er udkommen.

(Morgenbladet).

*) På J. B. Cappelen's förlag, 31 ark stor 8:o, kostar 1 Spd. 24 s. Det återstående af detta arbete kommer att utgöra 2:ne band.

Bokhandlaren Gumpert i Göteborg annonserar såsom till honom nyligen från NewYork ankommen: "The Professor and his Favorites by Mrs Emily Flygare. Translated from the Swedish." 5000 exemplar af denna öfversättning hade inom 14 dagars tid blifwit afsatte ensamt i NewYork och dess näraste omgivning.

Casimir Delavigne har aflidit i Lyon natten emellan den 12 och 13 sisl. Dec. Född 1794 i Havre war han följaktligen blot 49 år gammal. Redan i sitt 20:de år höjde han sig genom sina Messéniennes bland Frankrikes förnämsta skalder. Hans dramatiska arbeten äro bekanta; de förskaffade honom i hans 26:te år en plats i Franska Akademien. Hans jordiska quarleswor hafwa blifwit förda till Paris och derstädes med stor högtidlighet begrafna.

Anmälan.

Undertecknad, som fortfar att besörja redaktionen af Tidningen *Studier Kritiker och Notiser*, får härmed gifva den för Svensk literatur intresserade allmänheten tillkänna, att nämnde Literatur-tidning kommer att fortfara under samma namn och yttre skick samt efter samma plan som innevarande år.

Lund d. 9 December 1843.

CARL AUGUST HAGBERG.

Den literära Tidskriften "Studier Kritiker och Notiser" för år 1844, 40 N:ror i 4:o, erhålles på Lunds Post-Contoir för 3 R:dr 40 sk.; på öfriga Post-Contoir med 4 R:dr 8 sk.; hos Herrar Bokhandlare och undertecknad för endast 3 R:dr 16 sk., allt B:ko. Den kringändes Nummervis, erhålles dock äfwen kvartalsvis, häftad i omslag, då sådan önskan vid skeende requisition tillkännagifves. Herrar Prenumeranter i Lund erhålla sina exemplar sig tillsända utan särskild kostnad; och Herr Bokhandlare i öfriga städer, som ändock hålla ett bud för böckers kringbäring, vilja sannolikt medgifva samma beqvämighet för sina prenumeranter. Lund den 9 December 1843.

C. W. K. Gleerup.

Nr 2 af denna Tidning, utgifwes Lördagen d. 13 Januari.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.